

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 20. mars 2020 av Høyesterett i avdeling med

dommer Hilde Indreberg
dommer Per Erik Bergsjø
dommer Ingvald Falch
dommer Borgar Høgetveit Berg
dommer Kine Steinsvik

HR-2020-611-A, (sak nr. 19-120229SIV-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 13. mai 2019

Skeie Technology AS

(advokat Kyrre Eggen)

mot

Staten v/Finansdepartementet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Ole Kristian Rigland)
(Rettslig medhjelper:
advokat Anders Flaatin Wilhelmsen)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Falch:**

Sakens bakgrunn og saksgangen

- (2) Saken gjelder rekkevidden av en standard morselskapsgaranti, avgitt til fordel for staten ved tildeling av utvinningstillatelser etter petroleumsloven. Spørsmålet er om garantien dekker et krav staten har mot datterselskapet på tilbakebetaling av urettmessig utbetalt leterefusjon.
- (3) Skeie Technology AS er et holdingselskap med investeringer hovedsakelig i teknologi- og offshorerelaterte virksomheter. Selskapet etablerte i 2007 datterselskapet Skeie Energy AS, som har til formål å drive leting etter og utvinning av petroleum. Datterselskapet skiftet senere navn til E&P Holding AS, som er det navnet jeg heretter vil bruke. I den perioden saken gjelder, eide Skeie Technology omkring 68 prosent av aksjene i E&P Holding.
- (4) E&P Holding fikk 8. februar 2008 tilbud fra Olje- og energidepartementet om deltakerandel i én utvinningstillatelse på norsk kontinentalsokkel, med forbehold om endelig tildeling av Kongen i statsråd. Det er opplyst at departementet satte som vilkår for endelig tildeling at E&P Holding stilte standard morselskapsgaranti.
- (5) Skeie Technology undertegnet morselskapsgarantien 14. mars 2008. Garantien er generell, i den forstand at den ikke knyttes til noen bestemt utvinningstillatelse. I korthet dekker garantien forpliktelser E&P Holding «har påtatt seg eller måtte påta seg» overfor staten. I tillegg dekker den visse erstatningskrav, som ikke er tema i saken her. Jeg kommer tilbake til garantiens nærmere innhold.
- (6) E&P Holding aksepterte vilkårene departementet hadde stilt, og ble tildelt den nevnte utvinningstillatelsen våren 2008. Senere ervervet E&P Holding noen flere utvinningstillatelser, dels ved nytildeling og dels ved kjøp i markedet, som myndighetene samtykket til.
- (7) E&P Holding hadde finansielle vanskeligheter, som etterhvert vokste. I mai 2009 inngikk selskapet en avtale med TGS Nopec Geophysical ASA, heretter TGS. Der fremgår av avtalen at E&P Holding ville kjøpe seismikk og tilknyttede konsulenttenester fra TGS for omkring 900 millioner kroner, fordelt over årene 2009 til 2011. TGS ga i betydelig grad kreditt på kjøpene, som i avtalen er betegnet som lån til E&P Holding. Som sikkerhet fikk TGS rett til å konvertere gjelden til aksjer i E&P Holding, til høy kurs.
- (8) Samtidig ble E&P Holdings låneramme i DNB Bank ASA (DNB) utvidet. DNB stilte som betingelse at blant annet TGS' lån ble subordinert DNBs lån.
- (9) E&P Holding kjøpte seismikk og tjenester fra TGS for omkring 400 millioner kroner i 2009. Beløpet ble bare delvis betalt, fordi TGS som nevnt hadde gitt delvis kreditt. Hele det fakturerte beløpet ble fradragsført i E&P Holdings ligning, og selskapet krevde utbetalt skatteverdien av kostnadene – såkalt leterefusjon – etter petroleumsskatteloven § 3 bokstav c femte ledd. Kravet ble godtatt, og i desember 2010 utbetalte staten 78 prosent av fradraget; omkring 311 millioner kroner. Også for inntektsåret 2010 krevde selskapet leterefusjon, og i desember 2011 utbetalte staten omkring 13 millioner kroner.

- (10) Arrangementet, letelånet inkludert, innebar at E&P Holding ble tilført likvider i takt med selskapets kjøp av seismikk fra TGS.
- (11) Klagenemnda for petroleumsskatt fastslo i kjennelse 14. desember 2015 at E&P Holding ikke hadde krav på fradrag i ligningen for kostnadene til den nevnte seismikken. Begrunnelsen var at hovedformålet med kjøpet var å få utbetalt leterefusjon, ikke å lete etter petroleum. Dette har E&P Holding og Skeie Technology akseptert. Derved hadde E&P Holding heller ikke krav på den utbetalte leterefusjonen, som staten krevde tilbakebetalt. E&P Holding har ikke betalt kravet.
- (12) Staten fremsatte i mai 2016 krav mot Skeie Technology under morselskapsgarantien på omkring 325 millioner kroner, med tillegg av forsinkelsesrenter, som på det tidspunktet utgjorde omkring 130 millioner kroner. Skeie Technology bestred kravet.
- (13) Staten har også krevd beløpet av DNB, TGS, E&P Holdings tidligere daglige leder A og styreleder Bjarne Skeie. DNB har erkjent ansvar for et noe lavere beløp, jf. skattebetalingsloven § 1-3, og har inngått en betinget avtale med staten om betaling. I avtalen forplikter staten seg til først å søke dekning hos Skeie Technology under morselskapsgarantien.
- (14) Økokrim tiltalte A og TGS' daværende finansdirektør B, samt utstedte forelegg til E&P Holding og TGS, for grovt skattesvik eller medvirkning til det. E&P Holding vedtok forelegget, mens A, B og TGS ble dømt i Oslo tingretts dom 5. oktober 2018. Dommen er påanket, men ankesaken er ennå ikke avgjort.
- (15) Staten saksøkte Skeie Technology med krav om betaling under morselskapsgarantien. Oslo tingrett frifant Skeie Technology i dom 11. november 2017 og tilkjente selskapet sakskostnader. Tingretten kom til at statens krav på tilbakebetaling av leterefusjonen ikke er dekket av morselskapsgarantien.
- (16) Staten anket. Borgarting lagmannsrett avsa 13. mai 2019 dom, med denne domsslutningen:
- «1. **Skeie Technology AS dømmes til å betale staten v/Finansdepartementet 361 475 041 – trehundreogsekstienmillionerfirehundreogsyttifemtusenførtien – kroner med tillegg av lovens forsinkelsesrenter fra 3. juni 2016 innen 2 uker fra dommens forkynnelse.**
 - 2. **I sakskostnader for tingrett betaler Skeie Technology AS til staten v/Finansdepartementet 614 786 – sekshundreogfjortentusensyvhundreogåttiseks – kroner innen 2 uker fra dommens forkynnelse.**
 - 3. **I sakskostnader for lagmannsretten betaler Skeie Technology AS til staten v/Finansdepartementet 366 517 – trehundreogsekstisekstusenfemhundreogsyttien – kroner innen 2 uker fra dommens forkynnelse.»**
- (17) Lagmannsretten kom til at garantien ikke er begrenset til de forpliktelsene E&P Holding har påtatt seg i sine utvinningstillatelser. Det er, ifølge lagmannsretten, tilstrekkelig at innkjøpet av seismikk inngikk i selskapets petroleumsvirksomhet. At hensikten var å skaffe E&P Holding finansiering – ikke å bruke seismikken i letevirksomhet – er da ikke

avgjørende. Lagmannsretten kom videre til at E&P Holding må anses å ha «påtatt seg» statens tilbakebetalingskrav, selv om dette skulle betegnes som et skattekrav.

- (18) Skeie Technology har anket til Høyesterett og i hovedsak angrepet lagmannsrettens rettsanvendelse. På ett punkt er også bevisbedømmelsen angrepet. Staten har påstått anken forkastet.
- (19) Det er fremlagt enkelte nye dokumentbevis for Høyesterett, men saken står i det alt vesentlige slik den sto for lagmannsretten.

Partenes syn på saken

- (20) Den ankende part – *Skeie Technology AS* – har i hovedsak gjort gjeldende:
- (21) Garantien må tolkes innenfor rammen av petroleumsloven § 10-7, som gir hjemmel til å kreve garanti ved tildeling av utvinningstillatelse, men da bare for forpliktelser som selskapet har påtatt seg som «rettighetshaver». Statens tilbakebetalingskrav mot E&P Holding er ikke relatert til E&P Holdings oppfyllelse av noen forpliktelse i tildelte utvinningstillatelser. Det er uriktig når lagmannsretten delvis bygget på det motsatte. E&P Holdings kjøp av seismikk fra TGS krevde ingen lete- eller utvinningstillatelse.
- (22) Statens tilbakebetalingskrav faller også utenfor garantien selv, fortolket objektivt etter sin ordlyd. E&P Holding har ikke «påtatt seg» det kravet staten krever dekket. Dessuten viser garantiens forarbeider at skattekrav, og dermed også tilbakebetalingskravet, faller utenfor garantien. Også formålsbetraktninger – å sikre den ekstraordinære risikoen forbundet med den lete- og utvinningsaktiviteten som krever tillatelse – tilsier at statens krav faller utenfor garantien.
- (23) Subsidiært gjør Skeie Technology gjeldende at staten ikke kan kreve forsinkelsesrenter. Staten kunne fått innfridd sitt krav fra DNB etter skattebetalingsloven § 1-3. Ved ikke å ha utnyttet den muligheten, har staten unnlatt å oppfylle sin tapsbegrensningsplikt og/eller brutt sin alminnelige lojalitetsplikt i garantiforhold.
- (24) Skeie Technology AS har fremsatt denne påstanden:
- «1. Skeie Technology AS frifinnes.**
- 2. Staten dømmes til å betale Skeie Technology AS' sakskostnader for alle instanser.»**
- (25) Ankemotparten – *staten v/Finansdepartementet* – har i hovedsak gjort gjeldende:
- (26) Statens krav på tilbakebetaling av leterefusjonen dekkes av garantien, objektivt tolket. Kravet ligger også innenfor hva staten kan kreve garantert, jf. petroleumsloven § 10-7. Under enhver omstendighet er § 10-18 fjerde ledd en fullgod hjemmel for garantien.
- (27) E&P Holding har «påtatt seg» kravet om tilbakebetaling. Kravet oppsto som følge av E&P Holdings egne aktive handlinger, og selskapet har akseptert å følge regelverket for petroleumsvirksomhet da det valgte å drive slik virksomhet. Det er ikke språklig dekning for å unnta skattekrav fra dekningsområdet.

- (28) Det er ikke grunn til å legge vekt på ulike gamle tilblivelsesnotater som har vært ukjente frem til rettsaken. Disse viser dessuten ikke at det ligger noen begrensning i begrepet «påtatt seg». Det som ble sagt om skatter den gang, gir uansett ikke veiledning i dag, hvor vederlagsstrukturen til staten er lagt helt om. Uklarhetsregelen, at tolkningen skal gå mot staten som utformet garantien, gjelder ikke.
- (29) Hva gjelder tilknytningsvilkåret, krever garantien at statens krav mot E&P Holding skal ha tilknytning til E&P Holdings petroleumsvirksomhet, som er et videre begrep enn den virksomhet E&P Holding har tillatelse til å drive, jf. petroleumsloven § 1-6 bokstav c. Dessuten er det tilstrekkelig at kravet står «i forbindelse med» E&P Holdings petroleumsvirksomhet. Det oppstilles her intet krav om årsakssammenheng.
- (30) E&P Holding har ikke drevet annet enn petroleumsvirksomhet, og det var som ledd i denne at E&P Holding urettmessig krevde leterefusjon. Det var behovet for kapital for å oppfylle forpliktelsene i tillatelsene som begrunnet kjøpet av seismikk og kravet om leterefusjon. Kravet om tilknytning til E&P Holdings petroleumsvirksomhet er derfor oppfylt.
- (31) Det er ikke grunnlag for Skeie Technologys subsidiære anførsel. Kreditor står fritt til å velge hvilken av sideordnede solidar skyldnere han vil gå på. Her var det under ingen omstendighet urimelig å kreve dekning hos morselskapet først.
- (32) Staten v/Finansdepartementet har fremsatt denne påstanden:

«1. Anken forkastes.

2. Staten v/Finansdepartementet tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»

Min vurdering

- (33) Jeg er kommet til at anken fører frem.
- (34) Partene er enige om at staten har et uoppgjort krav mot E&P Holding på tilbakebetaling av den leterefusjonen staten utbetalte etter petroleumsskatteloven § 3 bokstav c femte ledd. De er også enige om at tilbakebetalingskravet oppsto fordi E&P Holdings hovedformål med kjøpet av seismikk og tilknyttete tjenester fra TGS var – viste det seg – å sikre E&P Holding finansiering, ikke å bruke seismikken til å lete etter petroleum. Utgiftene ga derfor ikke rett til leterefusjon.
- (35) Mitt syn er at dette tilbakebetalingskravet faller utenfor både den rammen petroleumsloven § 10-7 setter, og det området morselskapsgarantien dekker.

Rettslig regulering

- (36) Petroleumsloven § 10-7 første ledd har, under overskriften «Sikkerhetsstillelse», denne ordlyden:

«Departementet kan ved meddelelse av en tillatelse eller senere bestemme at rettighetshaver skal stille slik sikkerhet som departementet godkjenner for oppfyllelse av de forpliktelser rettighetshaver har påtatt seg, samt for mulig ansvar i forbindelse med petroleumsvirksomheten.»

- (37) Bestemmelsen viderefører petroleumsloven 1985 § 55 uten endringer, se Ot.prp. nr. 43 (1995–1996) side 62. Ordlyden var også svært lik i de forutgående kongelige resolusjonene 8. desember 1972 § 52 og 9. april 1965 § 52. Lov- og resolusjonsforarbeidene beskriver i liten grad yttergrensene for de forpliktelser det var meningen å kunne kreve garanti for.
- (38) Lovteksten fastslår at departementet kan kreve at sikkerheten – her morselskapsgaranti – stilles ved meddelelse av tillatelse eller senere. Garantien som kreves, er derfor et *konsesjonsvilkår*.
- (39) Det er opplyst at praksis siden slutten av 1970-tallet har vært at departementet ved første gangs konsesjonstildeling krever at rettighetshaveren stiller en *generell* garanti. Derved slipper partene å sørge for ny garanti hver gang rettighetshaveren tildeles en ny tillatelse. Praksisomleggingen er i et internt departementsnotat 7. juli 1975 beskrevet som en «en vesentlig administrativ forenkling». Konsekvensen er at garantier i praksis stilles *før* meddelelse av mange av de tillatelsene den skal omfatte. Denne praksisen kan i seg selv ikke påvirke hvilket dekningsområde garantien kan ha.
- (40) Etter petroleumsloven § 10-18 fjerde ledd kan Kongen i forbindelse med enkeltvedtak sette «andre vilkår» enn de som fremgår av loven, «når de har en naturlig tilknytning» til det tiltak eller den virksomhet som enkeltvedtaket gjelder. Staten har gjort gjeldende at denne hjemmelen supplerer § 10-7, slik at staten kan kreve at rettighetshaveren stiller garanti med et videre dekningsområde enn § 10-7 hjemler, såfremt vilkåret om «naturlig tilknytning» er oppfylt.
- (41) Jeg tar ikke her stilling til om § 10-18 fjerde ledd gir staten mulighet til å kreve en slik videre garanti. Det er ingen indikasjon på at staten har benyttet denne hjemmelen som grunnlag for den morselskapsgarantien E&P Holding ble pålagt å stille. Dertil kommer at spørsmålet ikke kommer på spissen i saken her, slik jeg tolker garantien.
- (42) De relevante delene av den garantien Skeie Technology stilte, har denne ordlyden:
- «1. Undertegnede selskap stiller seg herved økonomisk ansvarlig som selvskyldner for følgende forpliktelser som måtte oppstå for [E&P Holding AS] i forbindelse med dette selskaps virksomhet ved undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske naturforekomster, derunder lagring og transport på annen måte enn med skip på den norske kontinentalsokkel:
- a) De forpliktelser som det ovennevnte selskap har påtatt seg eller måtte påta seg overfor Den norske stat, norsk kommune eller annen norsk offentlig institusjon.
- ...
- Denne selvskyldnerkausjon gjelder alle nåværende og fremtidige krav og uansett om kravet er av offentligrettslig eller privatrettslig natur.»
- (43) Det er opplyst at dette er en standard garantitext, som med få unntak er brukt konsekvent siden i alle fall 1979, når morselskapsgaranti er krevd. Tidligere var som nevnt garantiene mer direkte knyttet til den enkelte utvinningstillatelse, og da gjerne slik at morselskapet garanterte for forpliktelser «undertaken by the Subsidiary in the above described Production Licences».

Likheten mellom petroleumsloven § 10-7 og garantien

- (44) Det fremgår at den morselskapsgarantien Skeie Technology stilte, er bygget opp noe annerledes enn petroleumsloven § 10-7. Men ordbruken er likevel ganske lik.
- (45) Lovtekstens uttrykk «rettighetshaver» er i garantien erstattet med selskapsnavn. Lovtekstens uttrykk «i forbindelse med petroleumsvirksomheten» ligner garantiens formulering «i forbindelse med dette selskaps virksomhet ved undersøkelse etter og utvinning av» petroleum mv., hvis definisjonen i petroleumsloven § 1-6 bokstav c av «petroleumsvirksomhet» tas i betraktning. Endelig brukes uttrykket «har påtatt seg» både i lovteksten og garantien.
- (46) Dertil kommer at lovgivningen og garantiteksten har oppstått og utviklet seg parallelt. Garantiteksten var for eksempel allerede etablert da petroleumsloven 1985 § 55 ble vedtatt. Dette tilsier at meningen da var å hjemle den garantiteksten som var i bruk, og som fortsatt skulle brukes. På den andre siden vil lovteksten kaste lys over hva garantiteksten er ment å uttrykke.
- (47) En garanti som dette må fortolkes objektivt, og det må legges stor vekt på ordlyden. Særlig hensynet til garantisten tilsier at det må klare holdepunkter til for å tolke garantien utvidende, ut over ordlyden. Til garantistens ugunst er det derfor ikke rom for å bygge tolkningen på tilblivelsesnotater og lignende i staten som har vært ukjent for garantisten. Dette kan stille seg annerledes hvis slike kilder er til garantistens gunst. Dersom det avdekkes at statens mening var en mer begrenset dekning enn ordlyden tilsier, kan dette etter omstendighetene bli avgjørende.
- (48) Når kravet om garanti er stilt som et konsesjonsvilkår, slik tilfellet er her, må imidlertid garantien fortolkes i lys av loven som hjemler garantien, jf. Rt-1957-375 på side 379 og 380. Dette innebærer at i den grad garantien bruker ord og uttrykk som også fremgår av lovhjemmelen, bør garantien forstås på samme måte – enten dette er til garantistens gunst eller ugunst.
- (49) Samlet sett betyr dette at petroleumsloven § 10-7 og den morselskapsgarantien Skeie Technology stilte, må fortolkes i sammenheng. Slik det her ligger an, er det etter min mening ikke holdepunkter for at den aktuelle delen av garantien skal fortolkes slik at den får et annet dekningsområde enn det § 10-7 hjemler.

Tolkningen av petroleumsloven § 10-7 og garantien

- (50) Jeg tar her utgangspunkt i formuleringen i § 10-7 om at staten kan kreve garanti «for oppfyllelse av de forpliktelser rettighetshaver har påtatt seg». Etter min mening peker dette klart i retning av at staten bare kan kreve garanti for de forpliktelsene rettighetshaveren – innehaveren av tillatelsen, jf. § 1-6 bokstav j – har påtatt seg *som rettighetshaver*.
- (51) I den forbindelse legger jeg vekt på at garantien i utgangspunktet stilles ved konsesjonstildelingen, og at formålet da vil være å sikre de forpliktelsene rettighetshaveren derved påtar seg ved driften av den virksomheten tillatelsen gjelder. Når det i forarbeidene til petroleumsloven 1985 § 55 står at kravet om sikkerhetsstillelse bidrar til at rettighetshaverens økonomiske bæreevne står i rimelig forhold til omfanget «av den

virksomhet som drives», se NOU 1979: 43 side 90, må dette forstås som en henvisning til den virksomhet som drives *i henhold til tillatelsen*.

- (52) Slik er bestemmelsen også forstått i rettslitteraturen. Jeg viser til Ulf Hammer med flere, Petroleumsloven [1985] med kommentarer, 1989, side 565, gjentatt i Ulf Hammer med flere, Petroleumsloven. Kommentartutgave, 2009, side 766, hvor det heter at bestemmelsen hjemler sikkerhetsstillelse «for oppfyllelse av de plikter rettighetshaver påtar seg etter en utvinningstillatelse». På neste side, i begge kommentartutgavene, uttrykkes at vilkåret er at «kravet har sin bakgrunn i en tillatelse eller i virksomhet som drives i henhold til denne». Jeg viser også til Erling Selvig, Petroleumsrett til studiebruk, 1988, side 626, som peker på at bestemmelsen omfatter «ansvar *qua rettighetshaver*».
- (53) Morselskapsgarantien må etter min mening forstås på samme måte, når den i punkt 1 bokstav a uttrykker at garantien dekker de forpliktelsene E&P Holding «har påtatt seg eller måtte påta seg». Dette innebærer at de forpliktelsene E&P Holding måtte ha påtatt seg *utenfor* utvinningstillatelsene sine, for eksempel knyttet til selskapets aktiviteter som ikke krever tillatelse etter petroleumsloven, faller utenfor garantien. Selskaper med og uten tillatelse vil dermed ha like rammevilkår i sine respektive konsesjons*frie* virksomheter.
- (54) Staten har gjort gjeldende at garantien uttrykker et videre dekningsområde, når den innledningsvis mer generelt refererer til forpliktelser som måtte oppstå for E&P Holding «i forbindelse med [E&P Holding AS'] virksomhet ved undersøkelse etter og utvinning av» petroleum mv.
- (55) Det er mulig at denne formuleringen er noe videre. Men dekningsområdet begrenses under enhver omstendighet av garantiens punkt 1 bokstav a, slik jeg har redegjort for. Det tilsvarende uttrykket «i forbindelse med petroleumsvirksomheten» i petroleumsloven § 10-7 begrenser etter min mening de *erstatningskrav* som garantien skal kunne sikre.
- (56) Partene er uenige om garantien dekker skattekrav, som det aktuelle tilbakebetalingskravet er definert som i skattebetalingsloven § 1-3. Staten har anført at skattekrav er noe selskapet har «påtatt seg» ved å akseptere tillatelsen, mens Skeie Technology har anført at skatt ikke er noe selskapet påtar seg, men noe det pålegges. Partene har i den forbindelse også argumentert med ulike historiske dokumenter i departementet som ikke har vært alminnelig kjent før denne saken.
- (57) For meg er det ikke nødvendig å ta standpunkt til dette spørsmålet. I lys av det jeg har sagt, vil garantien under enhver omstendighet bare kunne dekke skattekrav som oppstår ved utøvelsen av de tillatelser E&P Holding har fått etter petroleumsloven.

Konkret anvendelse

- (58) Utvinningstillatelser gis på bestemte geografiske områder, kalt «blokker eller deler av blokker» i petroleumsloven § 3-3, jf. § 3-2. Innehaveren av en tillatelse – rettighetshaveren – vil kunne kjøpe og analysere seismikk som dekker det geografiske området tillatelsen omfatter, typisk som ledd i oppfyllelsen av den arbeidsforpliktelsen han er pålagt i tillatelsen, og gjerne også har påtatt seg, jf. § 3-8. Forpliktelser som måtte oppstå som ledd i slik aktivitet, vil derfor kunne omfattes av den garantien Skeie Technology stilte.

- (59) Dette blir annerledes når en rettighetshaver som har tillatelse etter petroleumsloven i ett geografisk område, kjøper og analyser seismikk som dekker *andre områder*. Slik seismikk kan for eksempel inngå i selskapets analyser av geografiske områder som det i fremtiden vurderer å søke utvinningstillatelse i. Seismikken kan da kjøpes og analyseres uten tillatelse etter petroleumsloven. Forpliktelser som måtte oppstå i den forbindelse, vil derfor ligge utenfor de tillatelsene selskapet allerede har fått, og faller av den grunn utenfor garantien.
- (60) Den seismikken E&P Holding kjøpte fra TGS, dekket geografiske områder som lå utenfor de områdene E&P Holding hadde utvinningstillatelser i. Seismikken var derfor ikke egnet til å brukes, og den ble heller ikke brukt, i den virksomheten E&P Holding hadde konsesjon til å drive.
- (61) Lagmannsretten knytter noe av den innkjøpte seismikken til arbeidsforpliktelsen på én utvinningstillatelse E&P Holding allerede var tildelt. Jeg kan ikke se at det er dekning for denne bevisbedømmelsen, noe staten heller ikke har gjort gjeldende for Høyesterett. Videre nevner jeg at E&P Holding i 2010 fikk utvinningstillatelse i et geografisk område som noe av den innkjøpte seismikken dekket, slik at TGS fikk tilleggsbetaling. Men da seismikkkjøpet skjedde, hadde E&P Holding ikke tillatelse i dette området heller.
- (62) Staten har gjort gjeldende at E&P Holdings kjøp av seismikk skjedde for å *finansiere* virksomheten selskapet hadde tillatelse til. Dette er riktig, men etter min mening ikke avgjørende. Petroleumsloven § 10-7 og den morselskapsgarantien som ble stilt, dekker forpliktelser E&P Holding «har påtatt seg». Selskapet har ikke påtatt seg noen forpliktelser knyttet til sin finansiering.
- (63) Jeg har på denne bakgrunn kommet til at det kravet staten har mot E&P Holding på tilbakebetaling av leterefusjon, verken dekkes av petroleumsloven § 10-7 eller av den morselskapsgarantien Skeie Technology stilte. E&P Holding hadde ikke påtatt seg denne forpliktelsen innenfor de utvinningstillatelser selskapet hadde. Skeie Technology må derfor frifinnes.

Sakskostnader

- (64) Skeie Technology har vunnet saken og har krav på erstatning for sine sakskostnader i alle instanser etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd. Det er ikke grunn til å gjøre unntak.
- (65) Selskapet fremla i tingretten sakskostnadsoppgave på 2 282 000 kroner, i lagmannsretten på 1 956 375 kroner og nå for Høyesterett på 4 101 750 kroner med tillegg av rettsgebyr. Beløpene omfatter i det alt vesentlige kostnader til prosessfullmektigens og hans medhjelperes salær. Alle beløpene inkluderer merverdiavgift.
- (66) Staten har gjort gjeldende at kravene er for høye og må settes ned.
- (67) Skeie Technology har etter tvisteloven § 20-5 første ledd krav på å få dekket sine «nødvendige kostnader ved saken». I vurderingen skal det legges vekt på om det «ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra [kostnadene]», noe som peker mot en proporsjonalitetsbedømmelse.

- (68) Tvistesummen er høy, nesten en halv milliard kroner. Skeie Technology kunne dessuten fått store økonomiske vanskeligheter hvis selskapet hadde blitt dømt. Dette tilsier at det var nødvendig å gjøre et omfattende arbeid. Dertil kommer at saken utvilsomt krever spesialkompetanse, rettslig og faktisk, hvor timeprisene i advokatmarkedet er høyere enn ellers. Her var det med andre ord nødvendig å engasjere prosessfullmektig som forutsettes å bruke mange timer til forholdsvis høy timepris.
- (69) På den andre siden går det også i slike tilfeller en grense oppad for hva som anses som «nødvendige kostnader», og som derved kan belastes motparten. I denne saken har Skeie Technology brukt samme prosessfullmektig i alle instanser, slik at arbeid i én instans i betydelig grad må kunne forventes gjenbrukt i neste instans. Saken synes i lagmannsretten og i Høyesterett i stor grad å ha stått i samme stilling som for tingretten, med unntak av at bevisspørsmålene i det alt vesentlige ikke er påanket til Høyesterett. Til behandlingen av saken har det gått med fire rettsdager i hver instans.
- (70) Oppgaven til tingretten spesifiserer til sammen 580 advokattimer til en gjennomsnittlig timepris på omkring 3 100 kroner uten merverdiavgift. Tingretten ga dom for kravet med tillegg av merverdiavgift. Jeg ser ikke grunn til å fravike tingrettens avgjørelse.
- (71) Oppgaven til lagmannsretten spesifiserer til sammen 470 advokattimer til en gjennomsnittlig timepris på omkring 3 300 kroner uten merverdiavgift. Sett i lys av det jeg har fremhevet, finner jeg denne tidsbruken for høy. Jeg bygger derfor min avgjørelse på at kostnadene til prosessfullmektigen reduseres med omkring ti prosent, slik at sakskostnadene for lagmannsretten settes til 1 760 000 kroner medregnet merverdiavgift.
- (72) Oppgaven til Høyesterett spesifiserer til sammen 810 timer til en gjennomsnittlig timepris på omkring 4 100 kroner uten merverdiavgift. Årsaken til at den gjennomsnittlige timeprisen har økt, synes dels å være prisstigning, og dels at prosessfullmektigen selv har brukt en større andel av timene. Isolert sett er det etter min mening ikke noe å si på timeprisen.
- (73) Derimot mener jeg at timeantallet, til denne timeprisen, er klart høyere enn nødvendig. Riktignok må det tas høyde for at rettsspørsmålene forutsettes å bli grundig behandlet i Høyesterett. Men når bevisspørsmålene er færre, forsvarer dette ikke at det var nødvendig å bruke så mange flere timer enn i lagmannsretten.
- (74) Sakskostnadene for Høyesterett fastsettes etter dette samlet til 2 400 000 kroner, som bygger på at det var nødvendig å bruke omkring 460 timer her til den oppgitte timeprisen. Beløpet inkluderer merverdiavgift og behandlingsgebyret i Høyesterett.
- (75) Samlet for alle instanser blir sakskostnadene 6 442 000 kroner.

(76) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Skeie Technology AS frifinnes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler staten v/Finansdepartementet 6 442 000 – seksmillionerfirehundreogførtitotusen – kroner til Skeie Technology AS innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.

(77) Dommer **Steinsvik:**

Dissens

(78) Jeg er kommet til at anken fra Skeie Technology AS må forkastes.

(79) I motsetning til førstvoterende mener jeg at statens krav om tilbakebetaling av leterefusjon faller inn under morselskapsgarantien som Skeie Technology stilte i forbindelse med datterselskapets oppstart av petroleumsvirksomhet i 2008. Garantierklæringen er også utformet innenfor rammene av petroleumsloven § 10-7, slik jeg tolker denne bestemmelsen.

(80) I det følgende redegjør jeg først for mitt syn på tolkningen av petroleumsloven § 10-7 og deretter for hvordan garantien etter mitt syn må tolkes.

Tolkningen av petroleumsloven § 10-7

(81) I likhet med førstvoterende tar jeg utgangspunkt i petroleumsloven § 10-7 første ledd, som lyder slik:

«Departementet kan ved meddelelse av en tillatelse og senere bestemme at rettighetshaver skal stille slik sikkerhet som departementet godkjenner for oppfyllelse av de forpliktelser rettighetshaver har påtatt seg, samt for mulig ansvar i forbindelse med petroleumsvirksomheten.»

(82) Jeg er enig med førstvoterende i at garantien – som her er stilt som et konsesjonsvilkår – må tolkes i lys av hjemmelsloven, og at dette innebærer at ord og uttrykk som er benyttet i loven, må gis samme innhold ved tolkningen av garantien, dersom tilsvarende ord og uttrykk er benyttet der.

(83) Det er uomtvistet at morselskapsgarantien fra Skeie Technology ble stilt som en generell garanti i forbindelse med E&P Holding AS' oppstart av petroleumsvirksomhet i 2008. Som førstvoterende har redegjort for, ble garantien stilt i forbindelse med at selskapet fikk tilbud om deltakerandel i utvinningstillatelse ved departementets vedtak av 8. februar 2008. Fra og med vedtaket var E&P Holding «rettighetshaver», slik dette begrepet er definert i petroleumsloven § 1-6 bokstav j. Selskapet har senere fått flere ulike tillatelser.

- (84) Det tolkningsspørsmålet som § 10-7 reiser, er hva som nærmere ligger i ordlyden om at departementet ved meddelelse av en tillatelse kan kreve sikkerhetsstillelse «for oppfyllelse av de forpliktelser rettighetshaver har påtatt seg».
- (85) Ordlyden gir isolert sett ikke svar på om sikkerhetsstillelse bare kan kreves for forpliktelser rettighetshaver «har påtatt seg» *innenfor rammen av den eller de tillatelsene vedkommende får eller har fått tildelt*, eller om sikkerhetsstillelse kan kreves stilt for forpliktelser rettighetshaveren *generelt* påtar eller «har påtatt seg» i forbindelse med tildelingen av tillatelser eller senere ved utøvelsen av petroleumsvirksomhet.
- (86) Etter mitt syn er gir imidlertid *lovforarbeidene* klare holdepunkter for sistnevnte tolkningsalternativ. Bestemmelsen om sikkerhetsstillelse ble tatt inn i petroleumsloven av 1985 og innebar da en videreføring av tilsvarende bestemmelse i kongelig resolusjon 8. desember 1972. I NOU 1979: 43 er det redegjort både for hva et krav om sikkerhetsstillelse kan omfatte, og for det sentrale formålet med ordningen. Jeg viser til utredningen på side 90, der det heter:
- «Sikkerhetsstillelsen kan omfatte både ansvar overfor staten som pådras i henhold til tillatelsen og lovgivningen og ansvar overfor tredjemann. Begrunnelsen for kravet om sikkerhetsstillelse er særlig det forhold at deltagere i utvinningstillatelsen ofte er et datterselskap av store utenlandske selskaper. Er datterselskapet et aksjeselskap, er moderselskapets formue ikke tilgjengelig som dekningsobjekt for datterselskapets kreditorer. Datterselskapets egenkapital kan være meget liten i forhold til de forpliktelser selskapet kan pådra seg. Kravet om sikkerhetsstillelse bidrar til at rettighetshaverens økonomiske bæreevne står i et rimelig forhold til omfanget av den virksomhet som drives og det ansvar denne kan føre til.»**
- (87) Slik jeg leser dette, klargjøres det her at et krav om sikkerhetsstillelse ikke bare kan omfatte forpliktelser rettighetshaver har påtatt seg i henhold til sine tillatelser, men også ansvar overfor staten som «pådras» i henhold til «lovgivningen».
- (88) Jeg kan ikke se at det innebærer noen forskjell for rekkevidden av kompetansen at forarbeidene bruker begrepet «pådras» og ikke «påtatt seg» om de forpliktelsene som følger av lovgivningen. At forpliktelser som følger av lovgivningen, «pådras» ved igangsettelse av petroleumsvirksomhet, innebærer ikke annet enn at virksomheten har plikt til å overholde den til enhver tid gjeldende lovgivningen på virksomhetsområdet. Poenget i denne sammenhengen er imidlertid at forarbeidene klart gir uttrykk for at et *krav om sikkerhetsstillelse* kan gjøres gjeldende også for slike forpliktelser.
- (89) I forarbeidene til gjeldende petroleumslov fremgår det at bestemmelsen i første ledd er videreført uten endringer og med henvisning til tidligere forarbeider, jf. Ot.prp. nr. 43 (1995–1996) side 62.
- (90) Også for erstatningsansvar fremgår det at et krav om sikkerhetsstillelse kan omfatte ansvar for petroleumsvirksomheten generelt, jf. NOU 1979: 43 side 39, og på side 41 er det videre lagt til grunn at utgifter til «fjerning m.v.» vil være omfattet av den sikkerhet som kan kreves stilt. For så vidt gjelder erstatningsansvaret viser også ordlyden i § 10-7 generelt til ansvar «i forbindelse med petroleumsvirksomheten». Begrepet «petroleumsvirksomhet» er i henhold til definisjonen i § 1-6 bokstav c et videre begrep enn virksomhet i henhold til en gitt tillatelse etter petroleumsloven. Med petroleumsvirksomhet menes «all virksomhet knyttet til undersjøiske petroleumsforekomster, herunder undersøkelse, leteboring, utvinning, transport, utnyttelse og avslutning samt planlegging av slike aktiviteter ...».

- (91) *Formålet* med et krav om sikkerhetsstillelse er – slik det også fremgår av det jeg har gjengitt fra forarbeidene til 1985-loven – å unngå situasjoner der et datterselskap med begrenset egenkapital pådrar seg forpliktelser som ikke står i et rimelig forhold til den virksomheten som utøves. Slik jeg leser forarbeidene, skal sikkerhetsstillelsen i slike tilfeller nettopp sikre at staten eller skadelidte tredjemenn har morselskapets formue tilgjengelig som dekningsobjekt for datterselskapets forpliktelser. Formålet bak bestemmelsen tilsier dermed også at bestemmelsen tolkes slik at et krav om sikkerhetsstillelse kan omfatte enhver forpliktelse som et datterselskap kan pådra seg i forbindelse med petroleumsvirksomheten.
- (92) Jeg kan ikke se at det tolkningsspørsmålet som er reist i vår sak, er nærmere drøftet i rettslitteraturen, eller at andre rettskilder gir støtte for en mer innskrenkende tolkning av ordlyden enn det som følger av forarbeidene og bestemmelsens formål.
- (93) *Oppsummeringsvis* er det mitt syn at petroleumsloven § 10-7 gir departementet adgang til å kreve sikkerhetsstillelse for oppfyllelse av enhver forpliktelse rettighetshaveren «har påtatt seg». Dette omfatter både forpliktelser i medhold av rettighetshaverens tillatelser og forpliktelser etter lovgivningen som pådras i forbindelse med konsesjonstildelingen eller senere under utøvelse av petroleumsvirksomhet.
- (94) Spørsmålet om adgangen til å kreve sikkerhetsstillelse fullt ut er benyttet, slik at rekkevidden av garantien og petroleumsloven § 10-7 må anses sammenfallende, må etter mitt syn bero på en nærmere tolkning av garantierklæringen.

Tolkningen av morselskapsgarantien

- (95) Førstvoterende har redegjort for noen utgangspunkter for tolkningen av garantien. Jeg slutter meg til disse, men skyter likevel inn at det ved tolkningen av garantien i vår sak må være lite rom for å legge vekt på tilblivelsesnotater og lignende fra 1970-årene, som eventuelt kunne tilsi en mer begrenset tolkning av garantien enn det som følger av en objektiv forståelse av garantierklæringens ordlyd.
- (96) I likhet med førstvoterende er også mitt syn at det ikke foreligger holdepunkter for at dekningsområdet for garantien skal tolkes annerledes enn petroleumsloven § 10-7, men jeg har altså et annet syn enn han på tolkningen av hjemmelsbestemmelsen, og især på hva som ligger i uttrykket «forpliktelser rettighetshaver har påtatt seg».
- (97) Slik garantierklæringen er bygget opp, angir den dekningsområdet for garantien i det innledende avsnittet i punkt 1. Etter ordlyden omfattes forpliktelser som måtte oppstå for datterselskapet «i forbindelse med» selskapets virksomhet ved undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske naturforekomster, derunder lagring og visse typer transport. Ordlyden her rekker etter mitt syn videre enn til bare å omfatte virksomhet som drives direkte i medhold av en eller flere gitte tillatelser. Som det fremgår, er det tilstrekkelig at forpliktelsen er oppstått *i forbindelse med* selskapets nevnte virksomhet. At også forpliktelser oppstått i forbindelse med for eksempel lagring og visse former for transport omfattes, underbygger at dekningsområdet er videre enn til bare å omfatte virksomhet i medhold av tillatelse.

- (98) Arten av forpliktelser som omfattes av garantien, følger deretter av underpunktene i garantierklæringen punkt 1 bokstav a og b. Bokstav a, som er den relevante bestemmelsen i vår sak, har samme ordlyd som petroleumsloven § 10-7, ved at den omfatter forpliktelser som datterselskapet «har påtatt seg». Avslutningsvis under punkt 1 fremgår det at garantien gjelder uansett om kravet er av «offentligrettslig eller privatrettslig natur».
- (99) Det har etter mitt syn ikke fremkommet noe som gir grunnlag for å tolke uttrykket «har påtatt seg» i garantien annerledes enn det tilsvarende uttrykket i petroleumsloven § 10-7. Ordlyden er den samme, og garantien er også bygget opp på samme måte som loven og forarbeidene beskrivelse av hvilke forpliktelser kravet om sikkerhetsstillelse kan omfatte, jf. NOU 1979: 43 side 90, som jeg tidligere har redegjort for.
- (100) Etter dette er det mitt syn at morselskapsgarantien dekker forpliktelser E&P Holding «har påtatt seg» i medhold av tillatelsen og lovgivningen i forbindelse med konsesjonstildelingen og senere ved utøvelse av petroleumsvirksomhet.

Den konkrete vurderingen

- (101) Slik jeg tolker petroleumsloven § 10-7 og garantien, finner jeg det ikke tvilsomt at statens tilbakebetalingskrav på utbetalt leterefusjon er et krav som etter sin art omfattes. For et oljeselskap vil kjøp av seismikk regelmessig foretas med det formål å lete etter petroleum. I dette tilfellet ble kjøpet av seismikk ikke gjort for å lete etter petroleum, men for å sikre E&P Holding finansiering av videre drift gjennom å utnytte leterefusjonsordningen i strid med regelverket. Driften i selskapet besto utelukkende i utvinnings- og leteaktivitet i medhold av de tillatelsene selskapet hadde. Kravet oppsto derfor – slik jeg ser det – i forbindelse med selskapets petroleumsvirksomhet.
- (102) Jeg kan heller ikke se at Skeie Technology kan gis medhold i sin anførsel om at tilbakebetalingskravet formelt er et skattekrav, jf. skattebetalingsloven § 1-3 første ledd, og derfor er et krav som etter sin art faller utenfor garantien. De historiske dokumentene som det er vist til i denne forbindelse, kan etter mitt syn ikke underbygge at et krav om tilbakebetaling av leterefusjon faller utenfor garantien. Leterefusjonsordningen, som er hjemlet i petroleumsskatteloven, er gjennom sitt anvendelsesområde uløselig knyttet til petroleumsvirksomhet etter petroleumsloven. Når det oppstår tilbakebetalingskrav innenfor denne ordningen, oppstår kravet, slik jeg ser det, i forbindelse med selskapets petroleumsvirksomhet. Og plikten til å overholde regelverket for leterefusjonsordningen må etter mitt syn også anses som en del av de forpliktelsene selskapet «har påtatt seg» som rettighetshaver og utøver av petroleumsvirksomhet på norsk sokkel.
- (103) Jeg har ut fra dette kommet til at statens krav om tilbakebetaling av utbetalt leterefusjon faller inn under den morselskapsgarantien Skeie Technology har avgitt.
- (104) Det er etter mitt syn heller ikke grunnlag for å avkorte garantiansvaret ut fra betraktninger om tapsbegrensningsplikt, lemping eller lojalitet i kontraktsforhold. Det er videre uten betydning at kravet i dette tilfellet kan gjøres gjeldende mot DNB som panthaver etter særbestemmelsen i skattebetalingsloven § 1-3 andre ledd.
- (105) Jeg stemmer på denne bakgrunn for at anken forkastes.

- (106) Dommar **Høgetveit Berg:** Eg er i hovudsak og i resultatet samd med fyrstvoterande, dommar Falch.
- (107) Dommer **Bergsjø:** Likeså.
- (108) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (109) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Skeie Technology AS frifinnes.
2. I sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett betaler staten v/Finansdepartementet 6 442 000 – seksmillionerfirehundreogførtitotusen – kroner til Skeie Technology AS innen 2 – to – uker fra forkynnelse av dommen.